

Vergaderjaar 2014–2015

23 432

De situatie in het Midden-Oosten

Nr. 398

BRIEF VAN DE MINISTERS VAN BUITENLANDSE ZAKEN EN VOOR BUITENLANDSE HANDEL EN ONTWIKKELINGSSAMENWERKING

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 20 februari 2015

Graag bieden wij u hierbij de reactie aan op het verzoek van de vaste commissie voor Buitenlandse Zaken van 19 december 2014 inzake toegebrachte schade aan de door de EU en Nederland gefinancierde projecten in Gaza. Tevens zal in deze brief worden ingegaan op de situatie van de niet-werkzame Fatah ambtenaren in de Gazastrook, zoals toegezegd in het Algemeen Overleg over het Midden-Oosten Vredesproces van 17 juni 2014 (Kamerstuk 23 432, nr. 387).

Wederopbouw

Op de donorconferentie in Cairo (oktober 2014) werd 5.4 miljard US dollar toegezegd. Dit bedrag bevatte zowel de reeds geplande bijdragen en nieuwe toezeggingen voor de periode tot en met 2017 en is bestemd voor zowel Gaza als de Westelijke Jordaanoever. Volgens de Palestijnse Autoriteit (PA) en de Verenigde Naties blijven de daadwerkelijke bijdragen achter bij de toezeggingen. De PA wacht met name nog op de toegezegde bijdragen van Arabische landen. UNRWA heeft vanwege uitblijvende donorbijdragen de financiële hulp aan vluchtelingen wier huis beschadigd of onbewoonbaar werd tijdens «Operation Protective Edge» moeten staken. De Nederlandse bijdrage voor humanitaire hulp, landbouw, water, bevorderen van de rechtsstaat, ontminning en het VN-mechanisme voor import en monitoring van bouwmaterialen is conform de toezegging ter beschikking gesteld aan de uitvoerende partners.

De wederopbouw gaat langzaam, wat zorgwekkend is gezien de kwetsbaarheid van de bevolking. Door het barre winterweer is de humanitaire situatie opnieuw verslechterd. Naar schatting van de VN verblijven 80.000 families in beschadigde woningen en leven nog ongeveer 11.000 mensen in UNRWA scholen. De VN heeft drie prioriteiten geïdentificeerd voor de komende drie jaar: 1) betaalbare energie, 2) voldoende water en 3) fysieke wederopbouw van Gaza.

De wederopbouw ondervindt echter vertraging door verschillende factoren: 1) er is nog geen permanent staakt-het-vuren bereikt tussen Israël en de Palestijnen. Daarover vinden op dit moment geen besprekingen plaats; 2) de PA heeft nog niet het gezag over Gaza en de grensovergangen overgenomen en 3) uitblijven van door donoren toegezegde bijdragen. Premier Hamdallah heeft een aantal Arabische landen bezocht om hierover overleg te voeren.

Het VN-mechanisme ter invoering en monitoring van bouwmaterialen, waar Nederland een bijdrage aan levert en waarvoor de scanner bij Kerem Shalom/Karem Abu-Salem instrumenteel is, is in werking. De import van bouwmaterialen is rondom de jaarwisseling is gestaag verdergegaan. Inmiddels hebben bijna 32.000 mensen bouw materiaal ontvangen om hun huis te repareren. Nog eens 22.000 mensen zijn door de VN gescreend en zijn in afwachting van hun benodigde materialen. Door uitblijven van toegezegde fondsen voor wederopbouw en de vertraging van de terugkeer van de PA gaat de import van bouwmaterialen minder snel dan gepland.

Dit mechanisme is mede het gevolg van een veranderde benadering van Gaza door Israël. Binnen de Israëlische veiligheidskringen en politiek is een groeiend besef dat stabiliteit in Gaza bijdraagt aan veiligheid voor Israël en dat economische ontwikkeling die stabiliteit kan helpen brengen. Als gevolg van deze nieuwe aanpak staat Israël nu weer handel tussen Gaza en de Westelijke Jordaanoever toe, is het VN-mechanisme tot stand gekomen en hebben mensen toestemming gekregen om uit Gaza naar Jeruzalem te reizen. De hervatting van de handel tussen Gaza en de Westelijke Jordaanoever is een bemoedigende stap, maar in vergelijking met de periode voor 2007 vooralsnog beperkt in omvang en aard. De totale waarde van de agrarische producten die sinds 30 september jl. vanuit Gaza naar de Westelijke Jordaanoever zijn vervoerd, bedraagt ruim 800.000 dollar. Tevens zijn er onzekerheden die het handelsverkeer nog remmen, zoals sluiting van de grensovergang of nieuwe administratieve eisen door Israël. Het kabinet blijft aandringen bij Israël op het verruimen van het grensverkeer en verbeteren van de voorspelbaarheid van het controleregime.

De terugkeer van de Palestijnse Autoriteit naar Gaza is belangrijk voor de wederopbouw van Gaza. Ondanks de tegenstellingen tussen Fatah en Hamas die de intra-Palestijnse verzoening moeilijk maken, blijft Hamas met de mond steun belijden voor consensusregering en de consensusregering oproepen terug te keren naar Gaza. Tegelijkertijd zijn er elementen binnen Hamas die zich verzetten tegen deze terugkeer, met name in het veiligheidsapparaat van Hamas. Dit verzet maakt de veiligheidssituatie voor de PA onvoorspelbaar en draagt bij aan terughoudendheid. Eind december bezocht een delegatie van de consensusregering opnieuw Gaza. Dit is een bemoedigende stap. Het kabinet steunt de terugkeer en dringt aan op verdere stappen van de consensusregering om meer gezag over Gaza uit te oefenen. Dat draagt bij aan de legitimiteit van de PA, versterkt de positie van de PA op het internationale vlak (zowel richting Israël als richting buurlanden) en zal donoren meer vertrouwen geven dat de toegezegde bedragen op de juiste wijze besteed gaan worden.

Schade

De Palestijnse Autoriteit schatte na afloop van de crisis in Gaza in dat de totale schade ruim 4 miljard US dollar bedroeg. Helaas zijn in de gevechten ook diverse projecten van donoren beschadigd geraakt. De EU schat in dat naast schade aan kantoren van uitvoerende organisaties de totale schade aan door de EU gefinancierde projecten € 2,02 miljoen bedraagt.

Schade aan lopende of net afgesloten Nederlandse projecten bedraagt € 850.000. Dit betreft landbouwprojecten in de bufferzone tussen Gaza en Israël. Bij de opzet van het project zijn afspraken gemaakt met Israël over toegang tot het gebied, wat voorheen voor Palestijnen verboden was. Op voorhand was rekening gehouden met het risico dat bij oplaaiend geweld schade zou ontstaan, zoals nu gebeurd is. Gezien de potentie van de bufferzone voor landbouw, en het belang daarvan voor de ontwikkeling van Gaza en het bieden van een toekomstperspectief, werd dit risico acceptabel geacht. Met een extra bijdrage is de schade inmiddels grotendeels hersteld en zijn de boeren weer actief in het gebied. Producten uit het gebied worden verkocht in Gaza en via de door Nederland gefinancierde scanner bij Kerem Shalom/Karem Abu-Salem naar de Westelijke Jordaanoever vervoerd. Reparatie van schade aan waterputten voor landbouwgebruik gaat langer duren.

Situatie ambtenaren in Gaza

De integratie van ambtenaren is een belangrijk punt in de verzoening. De Palestijnse Autoriteit heeft de ambtenaren op de loonlijst gehouden die tot de machtsovername door Hamas in Gaza werkzaam waren. De EU steunt de PA bij het dragen van de loonlasten middels het «Pegase»-mechanisme. Alle betalingen worden vooraf en achteraf gecontroleerd, waarbij onder meer gekeken wordt of personen op een internationale sanctielijst staan. In Gaza staan ongeveer 37.000 ambtenaren op de loonlijst van de PA. Tweederde van deze ambtenaren vallen in de gezondheidszorg en onderwijs. De omstandigheden na de overname van Gaza door Hamas maakten het voor de PA lange tijd niet mogelijk precies vast te stellen welke ambtenaren zijn blijven doorwerken en welke ambtenaren door omstandigheden thuis zaten.

Uit onderzoek in 2013 blijkt dat van de voor 2007 aangestelde ambtenaren ongeveer 4.600 personen niet werkten, omdat de-facto autoriteiten dat verhinderden. De VN schat in dat na de verzoening en vorming van de consensusregering 80% van alle werknemers in de gezondheidszorg en onderwijs weer aan het werk is gegaan. Door de bevolkingsgroei in Gaza stijgt de komende jaren de vraag naar onderwijs en gezondheidszorg waarmee mogelijk een groot deel van de overgebleven werknemers een opnieuw werkplek kunnen vinden. Daarnaast zal een aantal met pensioen gaan. Het doorwerken van ambtenaren na 2007 heeft bijgedragen aan de continuering van essentiële sociale diensten in Gaza en daarmee een positieve bijdrage gehad voor de stabiliteit in de Gazastreek.

Hamas verlangt dat de PA alle ambtenaren gaat betalen die na 2007 in dienst zijn getreden. De PA houdt dit vooralsnog af. Naast de vraag of de PA deze extra loonlasten op zich kan nemen, is de PA bevreesd voor een conflict met donoren als het de ambtenaren uit de veiligheidssector op de loonlijst opneemt. Hamas en Fatah hebben overeenstemming bereikt over de oprichting van een comité dat een inventarisatie gaat maken van de behoeften aan fysieke infrastructuur en personeel. Die inventarisatie zou de basis moeten zijn voor besluitvorming door de consensusregering over de integratie van ambtenaren. Daarbij moet ook gekeken worden naar de geschiktheid van de ambtenaren. Bij het recente bezoek heeft de delegatie

van het Palestijnse kabinet opnieuw toegezegd naar een oplossing te gaan zoeken. De uiteindelijke besluitvorming is afhankelijk van de onderhandelingen tussen de regering en de vakbonden, en tussen Hamas en Fatah.

De Minister van Buitenlandse Zaken,
A.G. Koenders

De Minister voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking,
E.M.J. Ploumen